

Nr 38.

Ankom till riksdagens kansli den 5 maj 1944 kl. 3 em.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om ändrade grunder för fördelning av kostnad för byggande och underhåll av skogsvägar.

(2:a avd.)

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 257 av herrar *Björkman* och *Velander* och II: 420 av herr *Eriksson* i Frägsta *m. fl.*, har hemställts, att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag angående fördelning av kostnad för byggande och underhåll av skogsvägar enligt de grunder, som anföras i motionerna.

Beträffande de skäl som anförts till stöd för detta yrkande hänvisas till motionerna.

Utskottet har i vederbörlig ordning införskaffat utlåtande över motionerna av skogsstyrelsen. Härjämte har yttrande inkommit från Sveriges skogsägareföreningars riksförbund, vilket beretts tillfälle därtill.

Sedan budgetåret 1933/34 ha, med undantag för budgetåren 1935/38, beviljats anslag till väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo. Dessa anslag ha till skillnad från sådana till allmän eller enskild väghållning utgått under nionde huvudtiteln å riksstaten. Genom beslut vid 1941 års riksdag inrättades vidare statens skogsväglånefond, varifrån statslån kan utgå till vägbyggnad å skogar i enskild ägo.

Bestämmelserna angående den statliga bidragsverksamheten för stödjande av skogsvägbyggnader återfinnas i kungörelsen den 30 juni 1943 (nr 530) angående statsbidrag till vissa väg- och flottledsbyggnader m. m. Bestämmelserna angående den statliga stödverksamheten till skogsvägar genom lån äro införda i kungörelsen den 6 juni 1941 (nr 492) angående lån från skogsväglånefonden, ändrad genom kungörelsen nr 531/1943.

Jämlikt omförmälda bestämmelser må lån och bidrag för utförande av vägbyggnad, därest flera äro delaktiga i företaget eller vägen framgår över fastighet, till vilken vägen icke hörer, ej beviljas, med mindre angående vägens byggande och underhåll antingen ägt rum laga kraftvunnen förrättning enligt lagen om enskilda vägar eller ock föreligger laga kraftvunnen dom eller träffad överenskommelse i sådan form, som av skogsstyrelsen eller, beträffande lån, av Kungl. Maj:t godkännes.

Vad sådan jämlikt lagen den 3 september 1939 om enskilda vägar hållen förrättning, som nyss nämnts, fastställles huru stor andel i vägghållningsskyldighet, som skall åligga envar berörd fastighet (andelstal) samt huruvida arbetet med vägbyggnad, vägunderhåll eller vintervägghållning skall av de vägghållningsskyldiga utföras gemensamt (gemensamhetssystem) eller efter vägdelning (väglottsystem). Enligt de anvisningar till ledning för förrättningsmän vid handläggning av förrättningar enligt nämnda lag, som utfärdats av lantmäteristyrelsen (bilaga till styrelsens meddelande 1942:1), är det icke lagligt att ersätta andelstalen med bestämmelser om grunder för dylik beräkning. Att meddela sådana bestämmelser att andelstalen framdeles automatiskt ändras med skeende ändringar i förhållandena är principiellt icke heller tillåtet. Bestämmelsen om att andelstal skola fastställas medför bl. a. den fördelen att, där gemensamhetssystem valts och vägsamfällighet sålunda skall bildas, även röstetalen för delägarna fastställas. För skogsvägar synes bestämmelsen emellertid stundom även medföra nackdelar.

I de fall förrättning icke erfordras för delning av kostnaderna för skogsvägs byggande och underhåll, ha markägarna att frivilligt överenskomma om grunder härför.

Skogsstyrelsen har i sitt över motionerna avgivna utlåtande anfört, att styrelsen även från annat håll mottagit framställning om att styrelsen måtte vidtaga åtgärder för en bättre anpassning till de rent skogliga förhållandena av förrättningsförfarandet enligt lagen om enskilda vägar, samt tillstyrkt den i motionerna föreslagna utredningen. I övrigt har skogsstyrelsen anfört i huvudsak följande:

Initiativet till byggande av skogsväg tages ofta av den markägare, som har avverkningsmogen skog och som sålunda omedelbart får nytta av vägen. Däremot kan annan mark, vars ägare vid förrättning åläggas viss andel i vägen, vara bevuxen med enbart ungskog. Hänsyn till dessa förhållanden kan visserligen tagas vid avvägandet av de olika fastigheternas andelar i vägghållningsskyldigheten och det är sålunda möjligt att fastställa andelstal, som äro rättvisande för längre tidsperioder. Däremot kunna under de förhållandena, som ovan framhållits, andelstalen för vägunderhållet icke vara rättvisande såväl på lång sikt som för kortare tidsperioder.

Där förrättning icke tillgripes för delning av skogsvägs underhåll utan markägarna frivilligt överenskomma om grunder härför, bruka ofta kostnaderna fördelas efter utkörd kvantitet eventuellt kombinerad med transportlängd (tonkilometer). Denna fördelningsgrund, som för övrigt tillämpas vid fördelning av flottningskostnad vid flottlederna, synes markägarna enkel och rättvis och den omständigheten, att vid förrättning annan fördelningsgrund fastslås, är utan tvivel en starkt bidragande anledning till att förrättningsförfarandet ofta har undvikits.

I fråga om statsbidrag till skogsvägar bör enligt proposition nr 244 år 1943 för skogsbrukets stamvägar gälla att, där vägghållarna äro flera än fem, statsbidrag ej får beviljas annat än om lagakraftvunnen förrättning enligt lagen om enskilda vägar föreligger. Beträffande dessa vägars tillkomst utgör sålunda bestämmelsen om andelstalens fastställande ett icke oväsentligt hinder.

Fasta andelstal medföra den fördelen, att röstetalen bliva fasta. Enligt lagen om enskilda vägar skall nämligen rösträtt utövas efter det andelstal, som är bestämmande för fastighetens delaktighet i den del av väghållnings-skyldigheten varom fråga är. Om delaktighet i underhåll skall bestämmas efter rörliga andelstal t. ex. utkörd kvantitet, uppkommer frågan hur röstetal skola fastställas. Under visst år är icke känt huru stor kvantitet, som kommer att utforslas under året, och fjolårets kvantiteter böra ur rättvisesynpunkt icke läggas till grund för fördelning av det nya årets utgifter. En framkomlig väg synes vara, att markägarna för visst år till företagets styrelse anmäla de kvantiteter som de beräkna utforsla under året. Dessa anmälda kvantiteter läggas till grund dels för förskottsutdebitering av årets underhållskostnader dels vid beräkning av röstetal för året. Möjligen kan denna metod kombineras med den nu tillämpade på så sätt, att viss procent av underhållskostnaderna och röstetalen fördelas efter fasta andelstal och övrig del efter tonkilometer.

Jämväl *Sveriges skogsägareföreningars riksförbund* har tillstyrkt bifall till motionerna samt anfört i huvudsak följande:

Riksförbundet delar motionärernas uppfattning, att en vägdelningsförrättning vidtagen enligt de grunder som gälla enligt lagen om enskilda vägar ofta kan tänkas vålla förrättningsmannen svårigheter och förorsaka tvister mellan skogsägarna. Förbundet är därför också av den mening, att nya fördelningsgrunder böra sökas och lagfästas och självfallet, i den mån så är möjligt, i anslutning till de praktiska erfarenheter som de senaste tio årens omfattande skogsvägbyggande fört med sig. Eftersom byggande av skogsvägar måste anses vara en av vårt skogsbruks allra mest angelägna framtida arbetsuppgifter, måste man också rent allmänt understryka vikten av att grunden för fördelningen av byggnads- och underhållskostnader gives en sådan utformning, att de så nära som möjligt överensstämmer med gemene mans uppfattning om vad som är rätt och skäligt. Endast om så sker, går det lätt att ena skogsägarna om ett gemensamt vägföretag och endast under den förutsättningen kan skogsvägbyggandet få den fart som är nödvändig.

Motionärerna tänka sig frågan om kostnadsfördelningen löst efter samma grunder som gälla för amortering och underhåll av flottleder, d. v. s. i princip så, att allt det virke — med undantag för husbehovsvirke — som transporteras efter skogsvägen belastas med en avgift per kubikmeter eller kubikfot så stor, att den förslår att täcka såväl underhållskostnaderna som amortering av den del av anläggningskostnaden som icke täckes av statsbidraget. Hittills kunna erfarenheter av detta system, som ju, enligt vad motionärerna upplyst, redan tillämpats i praktiken, äro, såvitt riksförbundet känner till, icke särskilt stora. Man torde måhända ej heller få blunda för, att det föreslagna systemet i vissa fall kanske kommer att bli svårhanterligt i sin praktiska tillämpning. Fixerar man storleken av de från envar skogsägares marker utfraktade virkeskvantiteterna genom direkt uppmätning vid något sorts »skiljeställe» eller »tullbom», medför ett sådant förfaringssätt givetvis rätt mycket arbete vid »skiljet», och fastställes den på grundval av deklARATIONER som avgivas av befraktarna, uppstår ett osäkerhetsmoment vid fördelningen av kostnaderna som ej heller är tilltalande.

Riksförbundet är emellertid trots nyss gjorda invändningar av den mening, att principen för kostnadsfördelningen är godtagbar och har för närvarande ingen bättre att föreslå. Det gäller i varje fall underhållskostnaderna. Vad gäller fördelningen av anläggningskostnaderna ligger saken kanske annorlunda till. Följer man helt det av motionärerna framlagda förslaget även

beträffande dessa senare kostnader, resulterar det i, att en skogsägare med stor skogsareal och betydande skogstillgångar som får en skogsväg dragen rätt genom sina marker, blir helt fri från att deltaga i anläggningskostnaderna, endast han uraktlåter att frakta ut virke på vägen under den tid dessa kostnader planerligt skola amorteras. En plan för amortering av anläggningskostnaderna kan för övrigt knappast uppgöras med mindre man har en åtminstone ungefärlig uppfattning om storleken av de kvantiteter virke som skola utforslas på vägen under de fem à tio åren närmast efter byggandet, och därom är det givetvis mycket svårt att få några hållbara utfästelser från de skogsägare som äro intressenter i företaget. Det synes därför som om man vid fördelningen av anläggningskostnaderna borde taga hänsyn främst till storleken av den areal — och helst även bonitet och relativ skogstillgång — för vilken envar intressent i vägbygget kan beräknas få nytta av vägen.

Såsom framhålles i motionerna synes det i gällande författningar stadgade villkoret för erhållande av lån och bidrag till utförande av skogsvägbyggnad, nämligen att i vissa fall fordras att för vägens byggande och underhåll ägt rum laga kraftvunnen förrättning enligt lagen om enskilda vägar, mångestädes motverka tillkomsten av för skogshanteringen eljest erforderliga och nyttiga dylika vägföretag. Utan att närmare vilja fatta ståndpunkt till det av motionärerna framlagda förslaget, som går ut på att såväl den del av de för en sådan väg erforderliga anläggningskostnaderna, som icke täckes av utgående statsbidrag, som underhållskostnaderna skulle uttagas genom avgifter, som lades på allt på en dylik väg utfraktat virke med undantag för husbehovsvirke, kan utskottet därför tillstyrka, att en utredning kommer till stånd i syfte att ernå en lämpligare grund för fördelningen av ifrågavarande kostnader. Vid nämnda utredningsarbete synes emellertid böra beaktas den principiella skillnad, som enligt utskottets uppfattning föreligger mellan anläggnings- och underhållskostnaderna. Under det att de senare måhända lämpligen kunde uttagas på det av motionärerna föreslagna sättet, vilket innebär att kostnaderna i fråga skulle uttagas enligt samma grunder som för närvarande tillämpas beträffande amorterings- och underhållskostnader för flottleder, synes beträffande de förra jämväl den av Sveriges skogsägareföreningars riksförbund föreslagna metoden, som går ut på att kostnaderna skulle fördelas med hänsyn i första hand till storleken av den areal och helst även bonitet och relativa skogstillgång, för vilken en var intressent i företaget kunde beräknas få nytta av detsamma, böra göras till föremål för överväganden. Att i övrigt i detta sammanhang uppdraga några riktlinjer för utredningsarbetet synes icke lämpligt.

Ehuru det icke tillkommer utskottet att giva anvisningar beträffande sättet för den nu förordade utredningens bedrivande, vill utskottet ifrågasätta, huruvida icke utredningsuppdraget kunde anförtros åt något ämbetsverk, förslagsvis lantmäteristyrelsen, som därvid borde samråda med skogsstyrelsen.

Under återopande av det anförda får utskottet hemställa,

Utskottet.

att riksdagen i anledning av de likalydande motionerna I: 257 och II: 420 må i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t i enlighet med vad ovan förordats måtte låta verkställa utredning angående fördelning av kostnad för bygande och underhåll av skogsvägar samt för riksdagen förlägga de förslag i ämnet, vartill nämnda utredning må föranleda.

Stockholm den 5 maj 1944.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit

från första kammaren: herrar *Tjällgren, Carl Edmund Eriksson, Granath, Gabrielson, Alfred Andersson, Jacob Hansson, friherre Beck-Friis* och *Näslund* samt

från andra kammaren: herrar *Andersson i Löbbo, Ericsson i Sörsjön, Måler, Lundbom, Pettersson i Rosta, Svensson i Ljungskile, Jonsson i Fjäle* och *Larsson i Karlstad*.
